

KELL

KALAPÁTI FERENC

(bolyongás piaci árusok forgatagában, miközben Ferenc találkozik kereszttségbeni képmásával Jánossal, s így már nem tud, de nem is akar jövőbeli önmagával azonos lenni; persze ez fordítva is érvényes)

I.

kell lenni
lenni kell
míg kel a kel
ha kell
korán reggel kel
fölkel tizenkét bogár
dermedésből olvad a szárny
melegedve saját fényében
hogyan legyen
hogyan lehessen szárnya is
a gyökeret cserzett fának
mely egyik ágán
(véletlenül sem koronában)
egy helyben tanyáznak
nevezhetném őket bolynak is
ha szárnyas hangya lenne a nemzet
úgy kapta volna
mint valami örökséget
s nem maga eszelte volna ki
e dupla fedelű szárnyat
mint század eleji lélekvesztő gépek
kockára téve a lelket

a felemelkedéshez
hogy repülhessenek oda
ahol összeáll a táj
ez a keverésben lévő
vaníliás krémes
tetején porcukor pora
s ha a szél felkel
beláthatatlanná teszi a vidéket
melynek pillére a por
és pór között forog
mint háromfázisú motor
ragadja magával
a gépet megérintő kezét
távol tartva incselkedőket
a vérfertőző szótól
most elkapom nyakánál
hogy baltával üsem agyon
mielőtt megszökne
végleg eliszkolna
karmaim szorításából az erő
megragadom
ezennel az alkalmat
ahogy alkalmi tolvajoknál szokás
az önkéntes kutyapeccér
fejét lecsapom
mintha megbánná bűneit
a sok orvul legyilkolt kutyát
amikor papírzacskóba teszem
hónom alá csapom
mint háromkilós dinnyét
amely legnagyobb a piacon
ha a máshonnan jött árusokat
nem számítom
ők nagy dinnyét hoznak
csíkosat
meg hosszúkás görögöt
mely az akropolis tövében termett
míg a tiszt ott nem termett
hogy beszedje a helypénzt
az árulási adót

köszönöm szépen köszönöm
jól meg vagyok
verve az ablakot
ki lehet odakinn
hiába verem
nem jön ki senki
hogy gyorsan elhantolhassam
hiába verem döngetem
mélyítem a lyukat
árok legyen belőle
mely körbefutja a befalazott
lőrésnyi ablakokban sütkérező várbélieket
a vár néptelen
csak a parancs
tanyázik e bástyákkal körülvelt senkiföldjén
melybe most ezen az alagúton betörök
szaggassam szerte szét
hogy legyek
lehessek csavargó és falusi pék
lányának szeretője
egy kenyérsütés alatt
elhintve a magot
lábai közé
nem félve attól hogy beszorulok
hiszen boldog lesz a pék
amint gátórként lát
védve egyetlen érdekét
hogy holnap is kisüthessen
valamit az agya
e rengeteg szegletén
megfojtva a sárkányt
mely igyekszik belémfojtani a szót
hogy legyek
vadakat terelő juhász
látod elalszik anyuka
fegyverbe kisbalázs

II.

„Még nem volt olyan disznó, ki elájult,
mikor meglátta a moslékos vályút”

József Attila

Átvágott két faszor között, ezt nézte a legrövidebb útnak, hogy átvágjon magán és még időben odaérjen. Világosan emlékezett arra, hogy erre kell lennie annak az ösvénynek, amely felére rövidíti a távolságot közte és a hely között, ahová igyekezett, mintha az országúton menne. Taposna át a sárba, hogy benne maradjon a betű, ha már kiszaradt a nyelve, ő, a Francia. Megszaporította hát a lépéseit, majd a sarkon befordulva megállt; lenni kell itt. Ezen a piacon, a ház előszobájában, mely mint küszöb köti össze a Franciát és a törtenetet, hogy megnézhesse magát a vevők és a kofák képében. Melyikre illene rá legjobban az inge. Az a természetes meztelenség, mely reá szabott, és mely felöltöztet magába a szabó testébe, minekután mindenkinek szemet szűrt mintha tűt hordana a zsebében, és azzal szúrná ki a kelkáposztaárus szemét.

— Ha kell, akkor vigye, ha meg nem, akkor szedje a sátorfáját, maga csavargó zshivány, és ne merészellen turkálni bennem, mint valami kukában! Én viszem a hírt. Én mondom először. Megörvendeztetem őket. Hogy örülnek majd nekem: A költő feje pukk. Ott a síneken.

Korán reggel ugrottam be a kertbe, hogy lesúroljam lábamról a retket, míg benn a házban egy perszóna keze alatt kelt a kalács. Az erős kéz, mely dagadt-ra veri a tészta, s amely a portást szeretőjévé tette. Láttam a kerítés hasadékan. Így esett. Le(g). De többet nem tudok, mert az őr fölkel. Valamit megneszelhetett, a kerítéshez vágott, egy féltéglát, és annak repedéseiből felszállt tizenkét bogár. Dermedt szárnyakkal repültek felém, miközben én is inaltam a töltés mögé. A szárnyak meg a repülésben mintha mind fényesebbé váltak volna. Hogy legyen „áruvédjegy”, önnön mozgásában megelevenedő csillogása, hogy lehessen szárnya is, ne csak képzeletben repülhessen New York—Singapur—Sidney, meg más, egymást keresztező vonalon, magába(n) vissza.

És a fa. Látnotok kellett volna a fát, melynek törzse, mint gránitoszlop kúszott fel az égre, maga után vonva az emberek tekintetét, kik gyökerek módjára a földhöz tapadtak, és szívták annak nedvét. A látottakat meg úgy adták tovább, szájról szájra, mintha hallomásból ismernék az eseményeket. Így teremtetek engem. Le. Miközben a raj (a tizenkét bogár) a fa egyik ágán pihent, miközben gyülekezett, miközben része lett a koronának, miközben lőttek és átmenetileg életben maradtak mind a tizenketten, mit úgy kaptak, mint örökséget, de melytől se megszabadulni nem akartak, sem megtartani nem szerették volna. Tartani repülés közben a gyertyát tartó tartót, mint lége épített fogantyút, szerették volna is, meg nem is. De legfőbbképp a szomszéd szeliden gömbölyödő, hol szükülő, hol táguló feleségét. Oléban lüktenni. Kitalálni. Mikor nincs otthon a ház ura. Megtalálni a tejesköcsöghöz, mézesbödönhöz vezető legrövidebb utat. Az ösvényt két faszor között. Követve a sort, a támaszt adó lábakat, az utazó bátran remélheti, célhoz ér. Sodrásba terelve bárkáját, amikor átkel a folyón és kockára teszi lelkét; dupla vagy semmi a szárny, hogy fölemelje testét a szél, vagy fojtsa rögtön a habokba, fölöslegesen ne pocskelőlják egymás erejét. Ne föld és lég között csúszva-mászva vesszen mindkettő el.

És repültek egymást húzva tolvá vádló és tanú előre, saját maguk körül körözve, föl, följobb. Fügőlegesen szakítva meg a szakadékot meredek létük fölött; a liftből kiszállva a legfelső emeleten, hogy sárkányszárnyakon ereszkedjenek le. Eresszék el a korlátot. Oda lett, lapp meg a többi nemzet széle,

amelybe még kapaszkodhattak volna. Meg a lányok, akik még összeálltak volna velük. Néhány szóra. Egy időre megint mind oda lettek. A táj. Kiirtott bükk- és tölgyfák sora. Egymásra dőltek, befedve a talajt. Az erdőséget. A cukrászda teraszán vaníliás krémes majszoló vendéget, aki int, és magára borítja a krémet. Cukrot hintve el a porba. Akinek sikerül kinyalni belőle szép szál(r) legény lesz. Mondhatom, fel kell ezután húzni a gatyát rendesen, nehogy kifújja belőle a szemlélt a huzat, és pilléként játsszon vele. A szakács, ki egyre gyorsabban keveri a konyhában a krémes krémjét, nehogy leégjen, a lábas fenekére kozmáljon a lépes mézes madzag, melyet a kedves vendég bekap. Beporozva hitvesét, ismétlődjön a fölés nőlés dőlés körkörös sora.

És látnotok kellett volna, hogy sürgött-forgott a lacikonyha igazgatója, egy pór menyecske, hogy húzta magát sebbel-lobbal a nyársra: itt senki sem marad utoljára! Kezébe ragadva a tárgyat, mintha beleöntötték volna. Integettet. Egy kör tíz peták, kettő a duplája; a harmadik kör ingyenes! Most vegyenek. Meg, most érdemes forgatni a nyelveket. A bámeszködők szájába rága: kolbászt, perecet!

— Fordítsa, kedves, fordítsa le. A Lenit a hátára. Szemlélje róla az eseményeket. Belenézve, mint távcsőbe, a következő percbé, hogy mi lesz. A kutyákkal, amelyeket a pecér lopott össze. Az éj leple alatt, miután Lenivel incselkedett. Az megszólalt. Leszólította a sétálókat. Kezébe vette a kezét, hogy megfertőzze magát vele. Belelapozva a könyvbé: Bőr- és nemi betegségek. A szöveg megfejtése. Sétálás kivilágítatlan szűk utcákon este, ahol csak tapogatózni lehet. Üdvözölte a szembejövőket, a csavargókat, akik érintkezés nélkül próbálták elsiklani mellette. Melle közé kapva őket, lába közé szorítva a nyakat. Válogatott. Fejszéje nyeléhez mérve arányosan csapott. Mielőtt félreléphettek volna. Csókolta őket agyon. Kezében cirógatva a fejet. A kelkáposzta feje. Tuskóra tette, és fejszével kettécsapott. Két egymásra tükörszimmetrikus félre, akit ha előlről vagy hátulról néznek, önmagával olvad egybe.

Megragadta a csirkék lábát, és nyújtotta a vevő felé, aki időközben szemmel megmérgetett és ágyhosszúságnyra nyújtatott. Szerencse. Az ágy hossza és a vásárló magassága egybeesett(le). Nem tört el egyik sem. Az alkalmi vétel alatt. Fölötte az eladó mérleg súlya. A mérce; az egykilós könyv, mely egy figyelmetlen mozdulat következtében könnyé változott. Lelopták a könyvet a polcra (ketten), és ingük alatt iszkoltak volna vele haza, amikor a portás felfigyelt és lőtt. Világosság. A szónak elméjében. Elhallgatott.

— A retek csomója tíz peták. Ne fásuljon bele a vásárlásba, vegyen friss retket. Azonnal lekaparom. És már rá is húzta a lapra szokásos hitvesét a szót. Az önkéntes kutyapécér. Kifogott halat. Kinek természetén kifogott az idő vasfoga, és egy rozsdás szekerével próbálta agyoncsapni a kutya pecér kutyák között elkutyult természetét. Hogy bűnbocsánatot nyerjen az ütegekben, melyeket két őrangyal, a rend őrei mértek reá egy kapualjban, az úr szavára. Uram, álljon meg egy szóra — szólt a leány. Mennyei csoda. Az ég akarata. Nézzétek, testvérek: megállt. Szájából a vérzés. És az eper fehér lett. Krémszínű. A rém színe, mely kifakítja a kutyák bundáját, amelyeket a sintér betört. Az üzletekbe. Brómmal kevert össze mindent, nehogy meg tudjak állni. A saját lábamon. Papírzacsókba csomagolt: Stoteks. Ne is lássa. Hóna alá csapta, vitte.

Át a piactéren. Állt. A dinnyeárusok között. Dinnyében a kése. Kóstolgatta őket. Édes. Hogy kilója. Magamnak egy háromkilós elég lesz. Ne is vessen nagyobb súlyt a latba. Hadd üljek bele magam. Mérjem saját súlyomhoz a léket, amelyet a dinnyébe véstem. Lyukhoz lyukat. Támasztanak. Fel. A fal mellé, el ne dőljek. Most lépek útre (lépre). A zebra mellé, melyről fogalmam sincs, hogy kerülhetett ide, az út közepére. Ráülök. Megnézem, hogy nézek ki rajta.

Felült a zebra hátára — talán egy vándorcirkusz fejelettte itt —, és körülnézett. Bizonyára ekkor pillanthatta meg azt a sziklatrónt, amely mögött szaka-

dék tátongott, és előtte urak, kereskedők hajlongtak, miközben egy tiszt átkúszott a szakadék fölött, és a székenülőbe dőött, a körülállók pedig, mintha mi sem történt volna, hajlongtak tovább.

Egymásra dőltek újra és újra, anélkül, hogy egyszer is fölkelték volna.

Ekkor jelent meg a parkoló díjbeszedője, hogy kiossa a kiérdemelt díjat. Szíjat hasítson. Hát. Ahogy gondolják, nekem mindegy. Döntsék el maguk, ki lesz a következő. Csak gyorsan, nekem dolgom van. Nagy. Ablakok nyíltak a pincén. Valaki behajított egy százlábú sűrölőkefét.

— Súrójatok! Olyan fényesre, amilyenek. Látni szeretnétek. Lássátok be Az utat. Követték. És az dobja utánam az első követ, aki még nem dobott. Meg senkit. Körülnéztem és láttam, valaki csönget. A vár kapuján tábla. Vigyázat! A kutya harap. Ár ellen legjobb a prém. Az ódon kőfalak között. Csönd lebegett. A kabátjával terítette le, mint egy halottat. Kímélje szemünket a lepel. Amint elfordult, alánéztem. Semmi. A kabát alatt. Ekkor megmozdult valami. Bennem. A kabát, úgy üresen, fölkelt. Kitöltötte az udvart és a kastély falaiba tömérdek lőrést. Repesztett. Egyszerre 20 lány után. A 21. felé. Járhatott az idő. Felettük. V. lacikonyhája. Aki kitartott végig. Ingyen pecsenyét kapott saját magától. Közben a hátára. Legkevesebbet az, aki élére állott. Létvén legkisebb a felület. A legélesebb bárdok (a veterán B. I. és az újonc Cs. B.). Saját várukba menekülő közlegények (s kaszárnya). Esik kel, esik kel.

— Ha kell, szívesen adom, kedveském. Nézze csak meg közelebről, tapogassa meg. Ne féljen tőle(m), csak bátran. Zsengébbet úgysem talál a piacon. Ki. Ebből a rengetegből még rengeteg lehet. Elveszik. A következő alkalmat. Hát ragadja meg. Itt a kel. Vigye.

Árkon-bokron keresztül. Rohantak az alagsori úton. Menteni a menthetőt. Egyiküknek szét pattant a feje. A többiek szeme láttára. Szemükbe fröccsent a vér. A kidörzsölt szemek mintha kisírtak lettek volna.

— Hát mindig így lesz ezután?! Pék dagaszt, kovász ragaszt. Szanaszét. Szaggatott könyvlapok. Csipetkék, mint levesben összeforrt ikrek. Lehetnének. Más ok. És okozati összefüggés két Lehelet között. Kalandor. Ki megugorja a pék mind a hét leányát. Egy napon. Egy lapon említve azzal a kedvesnővérrel, ki fohászodik. Fogódzkodik benne. — Meg. — meg. Elhintve a meggy-magot zárandoklás közben. Hamm. Bekapott. Csalimagot nyelve nap nap után megmásodott. Lábai között szorongatva egy barna tizliteres fazekat. Belebukott, fenékiig, hogy kiláthasson két összecsapódni készülő rönk között. Hogy megmeneküljön. Az iszapba szorult bele. Lábaival taposta a vizet, mint biciklipedált. Híján hajónak és pedantériának. Mi összeforrt. Az egyikből lehet csak másik, és fordítva. Ordítva menekült, hogy neki egyik se még. Még. A kertész leányának. Kertje. Tüskés bozót. A folyó partjával párhuzamosan. Kanyargó sikló. Magával ragadó örvény. Berántja a gáton sétálót a mélybe. Levest. Parancsol a magasság és a víz közelsége. Pucérra. Megszédül a fej. A szemlélő tekintete. Megakad az órházon. Kitoró füst. Meleg. A sötétben süllő kelt kalács illata. Föl. Kerekedik. Hogyha a sárkány a gátat áttörni készül, azonnal le tudja döfni azt.

Az ajtón vasveret. Se be, se ki. Csak kiáltoznak. Kiátkoznak a piacról.

— Maga mit keres itt! Velünk egy lapon! Szedje a sátorfáját, mert úgy el látjuk a baját, hogy az életbe többé nem fog tudni megmozdulni. Sopa!

Átvágott két padosor között. A jószágpiacra ért. Egy juhász épp ekkor metsette el az egyik birka nyakát. Kihúzta belőle a kést, azzal írta alá az adásvételi szerződést. A Francia meg csak állt. Nézte, ezután mi lesz. Maga sem értette pontosan, hogy hogy került ide. Itt volt.

Vagy inkább Jánosnak hívták?